

**МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ КРЕДИТНОЇ
УСТАНОВИ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЕКСКУРС****Хуторна Мирослава Емілівна****доктор економічних наук, доцент****Черкаський навчально-науковий інститут Університету банківської справи***вул. В. Чорновола, 164, Черкаси, 18000, Україна**e-mail: lmiroslava7@gmail.com**ORCID ID: 0000-0003-0761-3021***Ткаченко Наталія Володимирівна****доктор економічних наук, професор****Київський національний університет імені Тараса Шевченка***вул. Васильківська, 36, Київ, 01033, Україна**e-mail: tkachenko_nt@ukr.net**ORCID ID: 0000-0001-6312-4586*

З'ясовано, що факти в історії виникнення кредитних установ вказують на їх існування ще в античному господарстві. Історично виявлено, що наукове осмислення економічного змісту та призначення кредитних установ в економічних процесах починається із зародження капіталістичної соціально-економічної формації. При цьому виявлено, що досліджувалась природа переважно банківського кредиту. Вже пізніше представниками класичної економічної теорії були закладені основні постулати до розуміння ролі кредитних установ.

Розгляд еволюції наукової думки щодо тлумачення ролі кредитних установ у системі економічних відносин неможливий без опрацювання основних концепцій. Обґрунтовано значущість кредитних установ у рамках натуралістичної теорії кредиту, а саме як формальних посередників у процесі перерозподілу капіталу, які не створюють, але збільшують капітал в обігу шляхом обміну металевих грошей на паперові. Науковий аналіз доводить, що в рамках капіталотворчої теорії кредиту основна увагу приділяється кредитним установам з огляду не лише посередництва у кредитних відносинах, але й з урахуванням здатності до продукування кредиту шляхом депозитної-чекової емісії без виключної необхідності щодо акумуляції тимчасово вільних коштів, як кредитних ресурсів.

Визначено нагальну потребу у тлумаченні сучасної природи кредитних установ. Ретроспективний аналіз економічного змісту, природи та особливостей функціонування кредитної установи доводить існуючу складність чіткого виокремлення її характеристичних ознак, які змістовно відрізняють її від фінансової установи. Представлено взаємозв'язок понять «кредитна установа» та «фінансова установа» у нормативних документах різних країн. На цій підставі доведено, що в Україні на законодавчому рівні фінансова установа за своїм функціональним призначенням поглинає кредитну установу.

За результатами дослідження сформульовано сукупність родових ознак кредитної установи, які дозволяють виділити її серед інших фінансових посередників, а саме: 1) право формування фінансових ресурсів шляхом залучення коштів від фізичних та юридичних осіб на умовах строковості, платності та поверненості; 2) визнання юридичною особою, яка здійснює професійну діяльність на кредитному ринку з надання кредитів економічним агентам на власних умовах та власний ризик; 3) здійснення професійного посередництва у сфері розрахунків між економічними агентами.

Представлене авторське тлумачення поняття «кредитна установа» як юридичної особи, яка має право здійснювати грошово-кредитне посередництво, а саме є уповноваженою щодо акумулювання вільних грошових коштів фізичних та юридичних осіб, у тому числі залучення на вклади (депозити), їх перерозподілу на умовах дотримання принципів кредитування, а також надання інших фінансових послуг на фінансовому ринку, зміст та перелік яких визначається ліцензійними умовами.

Ключові слова: кредит, кредитна установа, фінансова установа, фінансовий сектор, фінансовий посередник, фінансові ресурси.

JEL Classification: E51; B52; E12.

МЕТОДОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОДЕРЖАНИЯ ПОНЯТИЯ КРЕДИТНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ: ЭВОЛЮЦИОННЫЙ ЭКСКУРС

Хуторна Мирослава Эмильевна

доктор экономических наук, доцент

Черкасский учебно-научный институт Университета банковского дела

ул. В. Черновола, 164, Черкассы, 18000, Украина

e-mail: lmiroslava7@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0761-3021

Ткаченко Наталия Владимировна

доктор экономических наук, профессор

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ул. Васильковская, 36, Киев, 01033, Украина

e-mail: tkachenko_nt@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6312-4586

Установлено, что факты в истории возникновения кредитных учреждений указывают на их существования еще в античном хозяйстве. Исторически установлено, что научное осмысление экономического содержания и назначения кредитных учреждений в экономических процессах начинается с зарождения капиталистической социально-экономической формации. При этом, выявлено, что исследовалась природа преимущественно банковского кредита. Уже позже представителями классической экономической теории были заложены основные постулаты к пониманию роли кредитных учреждений.

Рассмотрение эволюции научной мысли относительно толкования роли кредитных учреждений в системе экономических отношений невозможно без осмысления основных концепций. Обоснована значимость кредитных учреждений в рамках натуралистической теории кредита, а именно как формальных посредников в процессе перераспределения капитала, которые не создают, но увеличивают капитал в обращении путем обмена металлических денег на бумажные. Научный анализ показывает, что в рамках капиталотворческой теории кредита основное внимание уделяется кредитным учреждениям, учитывая не только посредничество в кредитных отношениях, но и с учетом способности к продуцированию кредита путем депозитной-чековой эмиссии без исключительной необходимости по аккумуляции временно свободных средств, как кредитных ресурсов.

Определена насущная необходимость в толковании современной природы кредитных учреждений. Ретроспективный анализ экономического содержания, природы и особенностей функционирования кредитного учреждения доказывает существующую сложность четкого выделения его характеристических признаков, которые содержательно отличают его от финансового учреждения. Представлена взаимосвязь понятий «кредитное учреждение» и «финансовое учреждение» в нормативных документах различных стран. На этом основании доказано, что в Украине на законодательном уровне финансовое учреждение по своему функциональному назначению поглощает кредитное учреждение.

По результатам исследования сформулирована совокупность родовых признаков кредитного учреждения, которые позволяют выделить его среди других финансовых посредников, а именно: 1) право формирования финансовых ресурсов путем привлечения средств от физических и юридических лиц на условиях срочности, платности и возвратности; 2) признание юридическим лицом, которое осуществляет профессиональную деятельность на кредитном рынке по предоставлению кредитов экономическим агентам на собственных условиях и собственный риск; 3) осуществление профессионального посредничества в сфере расчетов между экономическими агентами.

Представлено авторское толкование понятия «кредитная организация» как юридического лица, которое вправе осуществлять денежно-кредитное посредничество, а именно является уполномоченным по аккумулярованию свободных денежных средств физических и юридических лиц, в том числе привлечению во вклады (депозиты), их перераспределения в условиях соблюдения принципов кредитования, а также предоставление других финансовых услуг на финансовом рынке, содержание и перечень которых определяется лицензионными условиями.

Ключевые слова: кредит, кредитная организация, финансовое учреждение, финансовый сектор, финансовый посредник, финансовые ресурсы.

JEL Classification: E51; B52; E12.

**METHODOLOGY OF FORMATION OF ECONOMIC CONTENT OF THE CONCEPT
“CREDIT INSTITUTION”: EVOLUTIONARY EXCURSION**

Myroslava Khutorna

D.Sc. (Economics), Associate Professor

Cherkasy Educational and Scientific Institute of Banking University

164, V. Chornovola str., Cherkasy, 18000, Ukraine

e-mail: lmiroslava7@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0761-3021

Nataliya Tkachenko

D.Sc. (Economics), Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

36, Vasylkivska str., Kyiv, 01033, Ukraine

e-mail: tkachenko_nt@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6312-4586

It has been found that the history of credit institutions indicates the fact of their existence in the ancient economy. Historically, it has been found that the scientific understanding of the economic content and purpose of credit institutions in economic processes begins with the emergence of the capitalist socio-economic formation. At the same time, it was found that the nature of the predominantly bank loan. Even later, representatives of classical economic theory laid down the basic postulates for understanding the role of credit institutions.

Consideration of the evolution of scientific thought on the interpretation of the role of credit institutions in the system of economic relations is impossible without explaining the basic concepts. The significance of credit institutions within the framework of the naturalistic theory of credit, namely as formal intermediaries in the process of redistribution of capital, which do not create but increase capital in circulation by exchanging metal money for paper, is substantiated. Scientific analysis shows that in the framework of the capital theory of credit, the main attention is paid to credit institutions in view not only of intermediation in credit relations, but also taking into account the ability to produce credit by deposit-check issue without the exclusive need to accumulate temporarily free funds as credit resources.

The urgent need to interpret the modern nature of credit institutions has been identified. A retrospective analysis of the economic content, nature and peculiarities of the functioning of a credit institution proves the existing difficulty of clearly distinguishing its characteristics that significantly distinguish it from a financial institution. The relationship between the concepts of “credit institution” and “financial institution” in the regulations of different countries is presented. On this basis, it is proved that in Ukraine, at the legislative level, a financial institution absorbs a credit institution by its functional purpose.

According to the results of the study, a set of generic features of the credit institution is formulated, which allow to distinguish it among other financial intermediaries, namely: 1) the right to form financial resources by attracting funds from individuals and legal entities on terms of maturity, payment and return; 2) recognition as a legal entity that carries out professional activities in the credit market to provide loans to economic agents on its own terms and at its own risk; 3) implementation of professional mediation in the field of settlements between economic agents.

The author's interpretation of the concept of “credit institution” as a legal entity that has the right to carry out monetary intermediation, namely, is authorized to accumulate free cash of individuals and legal entities, including attracting deposits (deposits), their redistribution in compliance principles of lending, as well as the provision of other financial services in the financial market, the content and list of which is determined by the license conditions.

Keywords: Credit, Credit Institution, Financial Institution, Financial Sector, Financial Intermediary, Financial Resources.

JEL Classification: E51; B52; E12.

Вступ. Поняття кредитної установи своїми коріннями походить з теорії кредиту, що дозволило свого часу викристалізувати економічну сутність цього терміну. Утім, з розвитком теорії фінансів відбулося поступове поглинання напрацьованого концепту та прева-

лювання формалізованого підходу до розкриття його змісту, більшою мірою керуючись не економічними, а юридично-правовими аспектами. Окрім цього, поняття кредитної установи стало похідним від більш укрупненого терміну «фінансова установа». Але ж саме кредитні установи, а не фінансові установи,

у всьому їх різноманітні характеризуються винятковою здатністю впливати на обсяг, структуру грошової маси та рівень її залучення до кредитного обороту, як основної передавальної ланки монетарної політики центрального банку. З огляду на це нам видається методологічно некоректним розглядати кредитну установу виключно як різновид фінансової установи. Це зумовлює необхідність проведення детального огляду еволюції методологічного формування змісту кредитної установи, окреслення її змістових ознак та їх інституційне виокремлення на сучасному ринку фінансових послуг.

Метою дослідження є наукове осмислення економічного змісту та призначення кредитних установ в ретроспективному представленні, розгляд основних концепцій становлення кредитних відносин та взаємозв'язку понять «кредитна установа» і «фінансова установа» та на цій підставі визначення авторської позиції щодо трактування сутності дефініції «кредитна установа» в сучасних економічних умовах.

Сформульована мета зумовила постановку таких наукових завдань: узагальнити еволюцію розвитку наукового осмислення поняття кредитної установи, виокремлюючи натуралістичну та капіталотворчу течії фінансової науки; систематизувати підходи до тлумачення економічного змісту кредитної установи у довідниковій літературі, починаючи з XIX ст.; сформулювати авторську позицію щодо змістового відокремлення термінів «кредитна установа» та «фінансова установа» та окреслити родові ознаки кредитної установи; уточнити класифікацію посередників фінансового ринку згідно з операційним підходом та обґрунтувати інституціональну кластеризацію фінансового сектору.

Об'єктом дослідження є кредитні установи у сфері фінансового посередництва.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти еволюції формування економічного змісту поняття кредитної установи.

Огляд літератури. Розгляд сучасних наукових праць, присвячених функціонуванню кредитних установ, дозволяє стверджувати, що їх економічний зміст розглядається як загальновідомий та такий, що не потребує розкриття економічної природи та її уточнення. Також, досить часто кредитну установу тлумачать через призму законодавчого поля, дублюючи це визначення і в енциклопедичних словниках, і наукових працях, що зокрема, простежується у працях А. Б. Борисова (2010), Е. Е. Румянцевой (2005), Е. П. Симаєва (2014), Ю. О. Загороднєва (2015). Подібний підхід вважаємо методологічно некоректним, оскільки відносимо термін «кредитна установа», насамперед, до наукового, а

не правового поняття. Та навіть більше, саме нормативно-правові норми регулювання діяльності кредитних установ повинні спиратися на його глибинну економічну природу.

Ознайомлення з науковим доробком зарубіжних науковців дозволяє констатувати, що, по-перше, прослідковується чітке відокремлення кредитних та фінансових інституцій, по-друге, відсутність такого терміну як фінансово-кредитна установа, застосування якого притаманно вітчизняній науковій школі. Так, Р. Постолаче (Postolache, 2014), досліджуючи проблематику діяльності універсальних банків, окреслює інституціональну структуру сектору кредитних інституцій, серед яких виокремлює різні типи банків та кредитно-кооперативні організації. Утім, вважаємо це занадто звуженим поглядом на зміст кредитних установ. Авторський колектив під керівництвом В. Дік (Deac, Vlad, & Cioban, 2012) розглядають кредитні установи з позиції їх впливу на монетарні параметри економічного середовища, що вважаємо слушним методологічним підходом до розкриття їх сутності.

А. Козловські (Kozłowski, 2016) розглядає проблематику кредитних установ з позиції їх внутрішньої секторальної конкуренції, акцентуючи увагу на їх видових відмінностях, тобто застосовує інституційний та функціональний підходи до розкриття їх економічного змісту.

Загалом виявлена методологічна відмінність у формулюванні економічного змісту кредитної установи вітчизняними та зарубіжними науковцями зумовила вибір цього напряму дослідження, актуальність якого, як зазначалося вище, на нашу думку, обумовлюється і теоретико-методологічними, і суто практичними аспектами, особливо урахування факт поступової імплементації Європейського законодавства до системи регулювання кредитних установ України.

Методологія дослідження. Представлене у цій науковій статті дослідження спирається на такі наукові методи пізнання: історично-еволюційний підхід (для узагальнення та систематизації еволюції розвитку наукового осмислення поняття кредитної установи); метод критичного аналізу (для обґрунтування слабких та сильних сторін існуючих наукових доробків у сфері вивчення природи кредитних установ); методи аналізу, синтезу, наукової абстракції та функціональний підхід (для формулювання родових ознак кредитної установи); інституційний підхід (для змістового розмежування понять кредитної та фінансової установ, а також уточнення класифікації посередників фінансового ринку та обґрунтування інституціональної кластеризації фінансового сектору).

Основні результати. Дослідження історії виникнення кредитних установ вказують на факт їх існування ще в античному господарстві. Але установи, які стали провідними організаторами як грошового обігу, так і кредитних відносин, зароджуються на етапі переходу суспільства від товарно-грошового до товарно-кредитного господарства. Випереджаючі темпи виробництва товарів порівняно зі швидкістю видобутку золота і його обігом, як грошей, спонукало до виникнення нової форми грошей – кредитної – та обумовило необхідність існування спеціалізованих установ, здатних не лише забезпечувати споживчі потреби позичальника, але також здійснювати кредитування підприємництва.

Г. Г. Коробова початок повноцінного розвитку банківської діяльності, як основоположної у становленні сучасної кредитної системи, пов'язує з тим моментом, коли до функції зберігача додалося виконання кредитних операцій (Коробова, 2002, с. 19). Обґрунтовуючи виникнення кредитних установ капіталістичного типу, О. І. Лаврушин відправною точкою відзначає момент перетворення кредитних операцій у систему, маючи на увазі, що кредитор поряд з виконанням кредитних угод за розпорядженням клієнта виконує розрахункові та інші операції. Вивчаючи умови, за яких лихварський кредит перетворився в банківський, а кредитор перетворився у банк, О. І. Лаврушин зазначає, що банк – це така ступінь розвитку грошового господарства, за якої кредитні, грошові і розрахункові операції стали у сукупності концентруватися у єдиному центрі (Лаврушин, 2012, с. 12).

Варто відмітити, що наукове осмислення економічного змісту та призначення кредитних установ в економічних процесах починається із зародження капіталістичної соціально-економічної формації. Першочергово об'єктом дослідження були банки, сприйняття ролі яких змінювалося у процесі наукового обґрунтування природи кредиту, його зв'язку із суспільним виробництвом та впливу на добробут нації та економіку загалом. Серед вітчизняних науковців, які вперше відокремили та проаналізували два напрями теорії кредиту ще на етапі їх становлення, а також зробили внесок до капіталістичної теорії, був український вчений М. Х. Бунге, який у своїй праці «Теорія кредиту» зазначає, що «теорія кредиту розвивалася під впливом двох головних обставин: по-перше, основних ідей панівної економічної школи; по-друге, під впливом діяльності існуючих кредитних установ» (Бунге, 1852, с. 181). При цьому фундаментальним чинником впливу на розвиток теорії кредиту була зміна поглядів щодо природи, форм, вартості та ролі грошей у функціонуванні економічних відносин. При

цьому варто відмітити, що науковцями вивчалася природа переважно банківського кредиту та обґрунтовувалася суспільно-економічна роль кредитних установ в особі банку, що пояснюється як його історичною першістю як посередника в кредитних відносинах товарно-грошового господарства, так і рівнем його функціональної розвиненості порівняно з іншими посередниками на кожному етапі розвитку економічних відносин.

Основи до розуміння ролі кредитних установ були закладені представниками класичної економічної теорії, а саме: А. Смітом, Д. Рікардо, А. Тюргом та Дж. Мілем, М. Х. Бунге, Г. Маклеодом, Й. Шумпетером, М. І. Туган-Барановським. Вивчаючи природу грошей, капіталу у контексті забезпечення добробуту народів та економічного розвитку, у науковій школі XVIII-XIX ст. розвивалися дві різні течії зі з'ясування економічного значення кредиту, а отже, і кредитних установ. З позицій сучасної фінансової науки дані теорії поділяються на натуралістичну та капіталотворчу. При цьому їх одночасне існування та розвиток дозволило вже на початку XX ст. науково обґрунтувати тісний взаємозв'язок між кредитними установами та економічним зростанням, що, зокрема, стосується праці австрійського економіста Йозефа Шумпетера (*Joseph Alois Schumpeter*) «Теорія економічного розвитку», опублікованої у 1912 р.

Розглядаючи еволюцію наукової думки щодо трактування ролі кредитних установ у системі економічних відносин, зупинимось на основних концепціях. Так, перше ґрунтовне дослідження природи грошей, капіталу та їх впливу на народне господарство було проведено А. Смітом (*Adam Smith*) у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів», який відстоював тези, що гроші це «машина, яка спричиняє обіг майна», «роль кредиту полягає лише у перерозподілі матеріальних благ у суспільстві», тобто не створює капітал, а лише визначає сферу його використання. М. Х. Бунге, аналізуючи погляди А. Сміта, зауважує, що він «не визнавав суспільно-економічної користі діяльності банку, як посередника між довірцем та кредитором стосовно руху капіталу, через систему вкладів та кредитів», пояснюючи це тим, що «банк має значно менше можливостей, ніж приватні особи, реально оцінити стан боржника» (Бунге, 1852 с. 217, 229). З огляду на це А. Сміт вважав, що «роль банків обмежується кредитуванням торгівлі», а також зауважував, що «банки не можуть здійснювати довгострокове кредитування і особливо для створення постійних капіталів, для останніх має використовуватися приватний іпотечний кредит. ... видача банками довгострокових кредитів землевласникам

призводить до банківських криз» (Smith, 1966, с. 352). А. Сміт та Д. Рікардо вважали, що банківські операції сприяють розвитку виробництва не збільшенням капіталу, а його перетворенням з пасивного на активний, шляхом обміну банком металевих грошей на паперові банкноти (Версаль & Дорошенко, 2007, с. 26). Заперечення важливого суспільно-економічного значення кредиту, а часом його негативне сприйняття, що поширювалося і на кредитні установи, знайшло своє відображення у працях К. Рау (*Karl Heinrich Rau*) – «суспільно-економічна користь кредиту полягає тільки в тому, що власник, який не може використати своє рухоме майно у виробничих цілях, передає його іншим особам» (Rau, 1862, с. 319); Дж. Лотца (*Johann Friedrich Eusebius Lotz*) – «кредит спричиняє більш повільний оборот майна, ніж грошовий обмін, оскільки кожен віддає перевагу платежу, а не обіцянці майбутньої оплати ... оборот, який утворюється кредитом, є дорожчим за грошовий оборот» (Бунге, 1852, с. 233), Ж. Сімонді (*Jean Charles Léonard de Sismondi*) – «кредит нічого не виробляє, а тільки перерозподіляє існуючі капітали та призводить до подвійного зла ... примножує промислові кризи та банкрутства» та інших послідовників (Sismondi, 1819, с. 101-111). Отже, загалом дана теорія, яка, з погляду сучасної фінансової науки, визначається як натуралістична теорія кредиту, розглядала кредитні установи як формальних посередників у процесі перерозподілу капіталу, які не створюють, але збільшують капітал в обігу шляхом обміну металевих грошей на паперові. При цьому акцентувалася увага на їх здатності провокувати кризи, як промислові, так і фінансові на підставі надмірного обміну монет. Варто відмітити, що з одного боку, дані постулати теорії стали результатом розвитку хибної ідеї – кредит не створює капітал, – однак, варто зауважити, що представниками даної наукової школи були вперше сформульовані думки щодо ризикової природи банку та його здатності до спричинення криз через надмірну кредитну експансію, що найбільш конкретно було сформульовано Ж. Сімонді (Sismondi, 1819).

Другим напрямом розвитку наукової думки щодо значення кредиту є його ототожнення з капіталом, багатством. Однак, варто відмітити, що розвиток обох теорій кредиту відбувався у тісному взаємозв'язку. Засновниками капіталотворчої теорії вважають Дж. Ло (*John Law*) та Г. Маклеода (*Henry Dunning Macleod*). Дж. Ло відстоював ідею, що «необхідним є більша кількість грошей для того, щоб зайняти більшу кількість людей», тобто «спонукати їх до праці та торгівлі». При цьому «збільшення кількості грошей має відбуватися не за рахунок карбування монет, а

випуску кредитних знаків» (Law, 1966, с. 549). Його праця «Гроші й торгівля, розглянуті у зв'язку з пропозицією про забезпечення нації грошима» (Law, 1705) не характеризується високим рівнем наукового обґрунтування, однак, він був першим, хто відводив банку центральну роль у зростанні національного багатства. При цьому, концептуальною помилкою було ототожнення категорій «кредит», «гроші», «капітал», що спонукало його до висновків, що збільшення грошей шляхом кредитної експансії призведе до повного використання всіх матеріальних та трудових ресурсів суспільства. Негативний досвід впровадження даних ідей в економіку Франції більш ніж на століття відтермінував наукове обґрунтування ролі кредиту та кредитних установ загалом, як рушійної сили розширеного виробництва. Причиною відродження даної теорії став розвиток кредитної системи, акціонерних банків і чекового обігу, що поступово впливало на зміну наукових поглядів, що, зокрема, простежується у роботах послідовника А. Сміта А. К. Шторха (*Heinrich Friedrich von Storch*), який зазначає, що хоча кредит і не створює капітал, однак збільшує його, тому що використовується більш продуктивно, а також уточнює, що «особи, які не здатні, або не мають можливості використати свій капітал, можуть спрямувати його в продуктивне та прибуткове призначення. У даному аспекті ... кредит певним чином створює капітал, тому що є сильним стимулом до збереження». Тобто на відміну від А. Сміта А. К. Шторх наділяє кредит значно вищим економічним значенням. Він формулює гіпотезу, що кредит збільшує народне багатство, зазначаючи, що «традиція купляти передбачає традицію продавати в кредит, відповідно, якщо в одній і тій же країні і купляють, і продають в кредит, то немає підстав думати, що народне багатство є примарним, а не реальним» (Storch, 1815, с. 60).

Суттєвий внесок у розвиток капіталотворчої теорії кредиту зробив Ш. Коклін (*Charles Coquelin*), який у праці «Кредит і банківська справа» зазначав «кредит примножує капітали ..., перетворює більшу масу цінностей у продуктивну, зменшує потребу в монетах, прискорює виникнення нових капіталів шляхом стимулювання виробництва та накопичення» (Coquelin, 1848, с. 111-117). А. Цешковський у праці «Кредит і обіг» писав, що кредит – це «самий сильний двигун у накопиченні капіталів і суттєво впливає на розвиток промисловості» (Cieszkowski, 1847, с. 11).

Отже, на кінець XIX ст. була сформована капіталотворча теорія кредиту, основні положення якої обґрунтовані Г. Маклеодом у працях «Основи політичної економії» (1865) та «Теорія і практика банківської справи» (1892).

Головний постулат теорії полягав у тому, що банк – це не просто посередник у кредиті, а фабрика кредиту, оскільки банки можуть створювати кредит шляхом депозитної-чекової емісії без виключної необхідності щодо акумуляції тимчасово вільних коштів як кредитних ресурсів. При цьому, головним недоліком даної теорії є нерозуміння обмежених можливостей банківського кредитування з продукування багатства в силу інфляційного характеру надмірного кредитування та його здатності провокувати і посилювати кризові прояви. Однак, дана теорія та ідея суспільно-економічної ефективності кредитної експансії знайшла своє продовження в роботах Й. Шумпетера (*Joseph Alois Schumpeter*), А. Гана (*Han*), Дж. Кейнса (*John Maynard Keynes*), а також використовується як методологічна основа теорій грошово-кредитного регулювання економіки, які, як антициклічні заходи, рекомендують як кредитну експансію, так і кредитну рестрикцію.

Наступним кроком стало обґрунтування активної економічної позиції банків, як рушійного фактору розвитку виробництва та економічного розвитку загалом. Так, Й. Шумпетер зазначає, що «банк ір уможливає реалізацію нових комбінацій і, виступаючи від імені народного господарства, видає повноваження на їх реалізацію» (Шумпетер, 2008, с. 169). Засобом такої діяльності є кредит, який, на думку Й. Шумпетера, є феноменом економічного розвитку, а банк – «це ефор народного господарства». Послідовником ідеї визначального впливу банків в економіці був також А. Ган, який у праці «Економічна теорія кредиту» писав, що «кредитна експансія, як спосіб збільшення виробництва і споживання, а отже, благополуччя нації, загалом ефективна». А. Ган вважав, що використовуючи кредитну експансію, можна продовжити пікові моменти економічного циклу. Зокрема, А. Ган писав «якщо стагнація попиту стає причиною зниження виробництва», то один із способів «переконати виробників продовжувати виробляти товари – це надати більшу кількість кредитів під низьку відсоткову ставку». Аналогічні постулати капіталотворчої теорії кредиту розділяв Дж. Кейнс, але при цьому суттєву роль приділяв державному регулюванню економіки і, зокрема, фінансовій сфері, оскільки на його думку, в економічній системі повністю відсутній надійний автоматично діючий механізм саморегуляції, а тому тільки держава через певний набір ефективних інструментів здатна забезпечити стабільність економіки, яка є іманентно нестабільною (Долан & Ліндсей, 1994, с. 116).

Отже, у першій половині ХХ ст. було обґрунтовано природу та роль кредиту і банків у системі економічних відносин. Оскільки дослідження природи кредиту обмежувалося,

в першу чергу, банківським кредитом, тому і роль банку першочергово була невіддільною від значення кредиту в економіці. Мірою того, як підвищувалася економічна значущість кредиту, його сприйняття як самостійної рушійної сили, зокрема, як джерела інноваційного фінансування (Й. Шумпетер), а кредитну експансію надіяли здатністю продовження економічних циклів та відтермінування криз (А. Ган, Дж. Кейнс), у науковій думці неокласичної школи з кінця ХХ ст. почав простежуватися поділ народного господарства на дві сфери: сферу виробництва та обміну, рівноправні в аспекті суспільного відтворення.

Перехід до індустріальної економіки став основним мотивуючим чинником виникнення нових форм та методів кредитування, формування національних кредитних систем та розвитку інституту кредитування, як сукупності певних норм, правил, законів та домовленостей в аспекті організації та реалізації кредитних відносин. Ознайомлення з працями класиків економічної теорії дозволяє стверджувати про активне використання поняття «кредитна установа», починаючи з другої половини ХІХ ст. У науковій, довідниковій літературі представлені різні підходи до розуміння даного терміну, зокрема, у політико-економічних словниках чужоземних слів, укладених за часів Російської імперії, даний термін тлумачиться як:

- «місця, які приймають гроші з метою їх приросту завдяки відсоткам та видають позички під різну заставу» (Михельсон, 1866, с. 339);

- «установи, які приймають гроші для приросту з процентів та видають позички під різне забезпечення» (Чудинов, 1894, с. 430);

- «банки, позичкові каси, товариства взаємного кредиту та ін., що видають гроші в позичку під відоме забезпечення, а також приймають гроші для приросту з відсотків» (Павленков, 1910, с. 1088);

- «установи для різного роду кредитних операцій, позичкові каси, банки, банківські контори, ломбарди, товариства взаємного кредиту» (Попов, 1907).

Звичайно, дані підходи до тлумачення природи кредитних установ не витримують жодної критики з позицій сучасної фінансової науки, однак, дають розуміння первинного змісту даного поняття. Кредитною визначалася установа, яка залучала кошти на умовах їх платності та надавала кредити під забезпечення, що за своїм змістом відповідає двом базовим операціям, які є визначальними рисами сучасного банку.

Стосовно сучасної економічної літератури варто відмітити, що дане поняття є широко вживаним та використовується дослідниками як загальновідоме, яке не потребує

розкриття свого змісту. У той же час, проведений нами огляд довідникової та наукової літератури дозволив поставити під сумнів очевидність економічного змісту даного поняття серед науковців та однозначність його тлумачення. Не маючи чіткого усвідомлення економічного змісту, природи та особливостей функціонування кредитних установ, неможливо розробити дієві заходи із забезпечення їх ефективного та стійкого функціонування на ринках фінансових послуг.

Зауважимо, що в енциклопедичних словниках радянської доби даний термін відсутній та використовується як базове поняття для дефініції інших економічних понять. В першу чергу, мова йде про поняття кредитної системи, яка визначається як «сукупність кредитних установ країни (банки, страхові товариства, ломбарди)» (Прохоров, 1991), або як «сукупність кредитних відносин і кредитних інститутів, які впроваджують різноманітні форми кредиту й методи кредитування» (Мочерний, 2000, с. 105). Тобто зміст кредитної установи розкривався шляхом перерахунку конкретних видів фінансових установ, а не визначення чітких родових ознак даного терміну.

Кредитна установа, як самостійне поняття, з'являється у вітчизняній довідниковій літературі, починаючи з 2000-х років, що пов'язано з прийняттям Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». Згідно з А. Г. Загороднім, під кредитною установою розуміється «фінансова установа, яка має право за рахунок залучених коштів на власний ризик надавати фінансові кредити» (Загородній & Вознюк, 2010, с. 412). Проте у даному тлумаченні не уточненими залишилися такі концептуальні аспекти, як умови залучення коштів, а саме, їх поворотний та платний характер. Також, не розкритим є поняття «фінансовий кредит», що не дозволяє повною мірою зрозуміти зміст досліджуваного поняття.

У фінансовій енциклопедії за редакцією О. П. Орлюк кредитна установа визначається як «державна, або приватна комерційна організація, уповноважена здійснювати фінансові операції з кредитування, депонування вкладів, ведення розрахункових рахунків, купівлі та продажу валюти та цінних паперів, надання фінансових послуг тощо» (Орлюк, 2008, с. 215). У даному визначенні науковець долає вищезазначений недолік, звертаючи увагу на виконання кредитною установою відповідального зберігання депозитів («депонування вкладів»), однак дискусійним, на нашу думку, є присвоєння кредитній установі, як визначальної ознаки, права здійснювати купівлю та продаж валюти та цінних паперів. Так, зокрема, банк, який беззаперечно

є кредитною установою, необов'язково є уповноваженим здійснювати діяльність на валютному ринку та ринку цінних паперів, однак, при цьому, не позбавляється статусу банку, а отже, права на залучення коштів від юридичних та фізичних осіб та їх розміщення на умовах поверненості та платності, а також відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів. Окрім цього, суперечливим є віднесення до кредитних установ лише тих, що працюють на принципах комерційного розрахунку, тобто, мають за мету отримання прибутку. За таких умов, ані кооперативні банки, ані кредитні спілки не можуть бути визначені як кредитні установи, маючи при цьому право залучати кошти фізичних осіб на умовах обов'язкової поверненості, строковості та платності, а також надавати різні види кредитів з дотриманням всіх загальновідомих принципів.

Для вітчизняної наукової школи термін «кредитна установа» використовується як збірне поняття, яке повинно відображати родові ознаки тих фінансових посередників, які відносяться до кредитних. Загалом, тлумачення даного поняття або запозичується з відповідного нормативного документу, в якому основний акцент ставиться на походження джерел, за рахунок яких надаються послуги (Загородній & Вознюк, 2010), або акцентується увага на їх посередництві у кредитуванні (Версаль & Дорошенко, 2007, с. 103), або зміст терміну розкривається на підставі інституційного підходу (Бондар, n.d., с. 3). Останній породжує найбільшу неузгодженість, яка пояснюється тим, що і на законодавчому рівні, і в науковій літературі відсутніми є визначальні риси кредитних установ. Це стимулює наукову громаду до використання такого поняття, як «фінансово-кредитна установа» з метою акцентування уваги на тому, що певна установа є суб'єктом кредитних відносин і також надає інші фінансові послуги. Однак, подібний підхід лише поглиблює понятійну неузгодженість, підтвердженням чому є представлення ідентичного переліку фінансових посередників під різними назвами, а саме: кредитні установи, кредитно-фінансові установи, парабанківська система або парабанківські установи.

Підхід, який дозволяє вирішити вищезазначену неузгодженість та суперечність, висвітлений у працях М. Д. Алексеєнка (Алексеєнко, 2013), А. М. Рябіної (Рябініна, 2014), Г. Ю. Шемшученка (Шемшученко, 2005), які родовою ознакою кредитної установи визначають її участь у відносинах з приводу руху кредитних ресурсів. Згідно з М. Д. Алексеєнком, «кредитна установа – це грошово-кредитний посередник, що забезпечує мобілізацію вільних грошових коштів та спрямування

їх до суб'єктів грошового ринку, а також надає інші послуги, внаслідок чого виникають грошово-кредитні відносини між надавачами та споживачами таких послуг» (Алексеевко, 2013, с. 11). Ми погоджуємося з автором щодо формулювання кредитної установи як грошово-кредитного посередника, однак, вважаємо, що важливим є уточнення обов'язковості повернення залучених вільних грошових коштів. Також, визначення дефініції кредитної установи через поняття «грошовий ринок», щодо тлумачення якого єдиний науковий підхід відсутній, на нашу думку, може призводити до неоднозначності розуміння даного терміну.

У свою чергу, Л. М. Рябініна зазначає, що «кредитні установи працюють виключно на кредитній (поворотній) основі», тоді як «фінансові установи функціонують у сфері розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів на безповоротній основі і, відповідно, позичок не надають» (Рябініна, 2014, с. 24). Твердження науковця про безповоротну основу функціонування фінансових установ, до яких вона, зокрема, відносить податкові інспекції, ми вважаємо дискусійним, однак погоджуємося з недоцільністю ототожнення кредитних та фінансових установ. Також

підтримуємо думку Л. М. Рябініної, що родовою ознакою кредитних установ є їх функціонування у сфері створення та розподілення кредитних ресурсів на умовах їх повернення.

Вважаємо, що існуюча складність чіткого виокремлення характеристичних ознак кредитної установи, які змістовно відрізняють її від фінансової установи, також спричинена особливостями національного законодавчого тлумачення поняття «кредитна установа» та її змістовним взаємозв'язком з фінансовою установою, що представлено на рис. 1.

Як видно з рис. 1, в Україні на законодавчому рівні фінансова установа за своїм функціональним призначенням поглинає кредитну устанovu. У європейському законодавстві має місце чіткий акцент на розмежуванні даних понять, при цьому кредитна установа може виконувати послуги, що притаманні фінансовим установам, але не навпаки. Визначальною рисою кредитних установ, згідно з законодавством ЄС, є їх виключне право залучати кошти на вклади від невизначеного кола осіб на умовах повернення та їх спрямування у кредити, у той час як фінансова установа забезпечує свою діяльність «тільки власними капіталами і внесками від суб'єктів господарювання» (Directive, 2006, ст. 4).

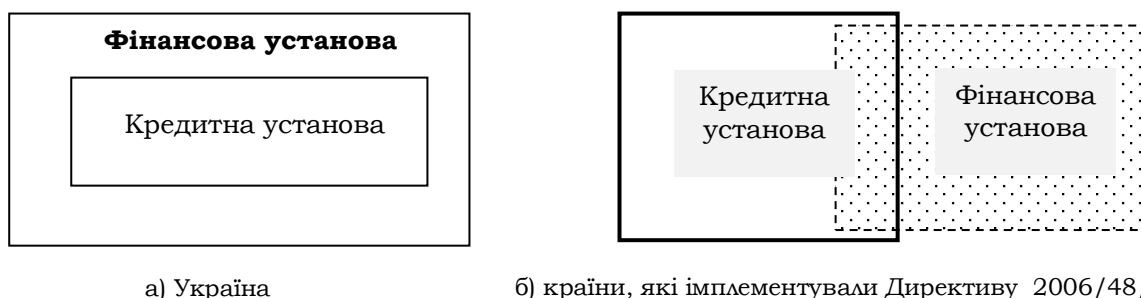

Рис. 1. Взаємозв'язок понять «кредитна установа» та «фінансова установа» у нормативних документах різних країн

Fig. 1. The relationship between the concepts of “credit institution” and “financial institution” in the regulations of different countries

Джерело: складено авторами на основі (Про фінансові послуги, 2001; Directive, 2006).

Варто відмітити, що у сучасних економічних умовах, для яких характерне поглиблення глобалізаційних процесів, збільшення обсягів торгівлі фінансовими інструментами, фінансовий інжиніринг, має місце поява нових фінансових посередників, розмиття границь між різними фінансовими інститутами, у тому числі утворення інтегрованих фінансових установ, а також розвиток інноваційних форм посередництва під впливом розвитку інформаційних та комунікаційних технологій. Все це впливає на те, що кожний фінансовий посередник прагне до розширення сфери своєї діяльності, власної унікальної спеціалізації, впровадження нових фінансових послуг. У цих умовах універсалізація та

спеціалізація є взаємообумовленими та взаємопов'язаними процесами. Це характерно і для кредитних установ, які, окрім посередництва у сфері кредитних відносин, здійснюють широкий спектр інших фінансових послуг. Однак, вони є супутніми послугами, які доповнюють, а не замінюють первинну діяльність кредитної установи. Так, зокрема, банк, незважаючи на те, що виконує найширший спектр функцій фінансового посередництва (якщо не враховувати фінансові конгломерати) є кредитною установою, який також має право надавати інші фінансові послуги, передбачені національним законодавством.

Загалом, переконані, що лише та фінансова установа, яка випускає власні фінансові

зобов'язання з метою акумулювання тимчасово вільних коштів та наступного їх розміщення в економіку, є фінансовим посередником. Тому, фінансова установа, яка надає фінансові послуги виключно за рахунок власних коштів та/або за рахунок третіх осіб, не може визначатися фінансовим посередником; рівень залучення фінансової установи до фінансового посередництва визначається часткою опосередкованого руху залучених фінансових ресурсів у її діяльності. При цьому, кредитна установа є фінансовим посередником за своїм змістом. Узагальнення авторської позиції щодо інституціональної структури фінансового сектору та виокремлення його кредитного сегменту представлено в табл. 1.

З огляду на все вищезазначене вважаємо, що до родових ознак кредитної установи, які дозволяють виділити її серед інших фінансових посередників, належать: 1) має право формувати фінансові ресурси шляхом залучення коштів від фізичних та юридичних осіб на умовах строковості, платності та поверненості; 2) є юридичною особою, яка здійснює професійну діяльність (на підставі дозволу/ліцензії) на кредитному ринку з надання кредитів економічним агентам на власних умовах та власний ризик; 3) здійснює професійне посередництво у сфері розрахунків між економічними агентами. При цьому, ознака, представлена у пункті 1 є змістоформуючою для розкриття сутності кредитної установи.

Таблиця 1

Класифікація посередників фінансового ринку згідно з операційним підходом та інституціональна кластеризація фінансового сектору
Classification of financial market intermediaries according to the operational approach and institutional clustering of the financial sector

Посередники фінансового ринку			
Фінансові посередники			Інфраструктурні посередники
Кредитні установи		Фінансові установи	
Банки	Небанківські кредитні установи	Установи контрактного типу	Інвестиційні посередники
Комерційні банки, ощадні банки, інші спеціалізовані банки (іпотечні, банки розвитку, кооперативні банки, інвестиційні банки)	Кредитні спілки, ломбарди, фінансові компанії, лізингові та факторингові компанії	Страхові компанії, пенсійні фонди	Інвестиційні фонди та компанії (інститути спільного інвестування)
Банківський сегмент	Небанківський кредитний сегмент	Сегмент фінансових установ	
Кредитний сегмент			
Фінансовий сектор			

Джерело: розроблено авторами з урахуванням (Mishkin, 2004, с. 36-37; Школьник, 2008, с. 142).

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене, вважаємо за доцільне тлумачити кредитну установу як юридичну особу, яка має право здійснювати грошово-кредитне посередництво, а саме є уповноваженою щодо акумулювання вільних грошових коштів фізичних та юридичних осіб, у тому числі залучення на вклади (депозити), їх перерозподілу на умовах дотримання принципів кредитування, а також наданні інших фінансових

послуг на фінансовому ринку, зміст та перелік яких визначається ліцензійними умовами.

Подальші наукові дослідження будуть направлені на обґрунтування трансформації економічної природи кредитних установ під впливом постіндустріального розвитку суспільства та формулювання особливостей «сучасної» кредитної установи.

Література

1. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / изд. 3-е, переработ. и дополн. Москва : Книжный мир, 2010. 860 с.
2. Румянцева Е. Е. Новая экономическая энциклопедия. Москва : ИНФРА, 2005. 724 с.
3. Симаева Н. П. Системная характеристика кредитных организаций в РФ. *Управление, Бизнес и Власть*. 2014. № 2. URL: <http://ubv.esrae.ru/111-164> (дата звернення: 26.11.2020).
4. Загороднев Ю. О. Кредитные организации как субъекты финансово-правовой ответственности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Саратов, 2015. 218 с.
5. Postolache R. Bank – Universal Credit Institutions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2014. Vol. 149. Pp. 753–758. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.08.305>.
6. Deac V., Vlad M., Cioban A. N. Study on the Alignment of the Accounting Regulatory Framework on the IFRS for Credit Institutions in Romania. *Procedia Economics and Finance*. 2012. Vol. 3. Pp. 560–566. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00196-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00196-7).
7. Kozłowski L. Synergy or downward competition? Interactions between small credit institutions in local markets. *Finance Research Letters*. 2016. Vol. 16. Pp. 66–74. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2015.10.011>.
8. Банковское дело : учебник / под ред. Г. Г. Коробовой. Москва : Юристъ, 2002. 751 с.
9. Роль кредита и модернизация деятельности банков в сфере кредитования : коллективная монография / под ред. О.И. Лаврушина. Москва : КНОРУС, 2012. 272 с.
10. Бунге М. Х. Теория кредиту. Київ, 1852. 321 с.
11. Smith A. Collection des principaux economistes. T. 5: Recherches sur la nature et les causes de la Richesse des Nations par Adam Smith. Osnabrück : Otto Zeller, 1966. 520 p. URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5689f/f1.image> (дата звернення: 26.11.2020).
12. Версаля Н. І., Дорошенко Т. В. Теорія кредиту : навч. посіб. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 483 с.
13. Rau K. Grundsätze der Volkswirtschaftspolitik. Leipzig, 1862. 528 p. URL: <https://books.google.de/books?id=n4IBAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (дата звернення: 26.11.2020).
14. Sismondi J. Nouveaux principes d'economie politique, ou de la Richesse dans ses rapports avec la population. Paris, 1819. 442 p. URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k95554b/f1.image> (дата звернення: 26.11.2020).
15. Law J. Collection des principaux economistes. T. 1: Economistes financiers du 18e siècle. Osnabrück : Otto Zeller, 1966. 698 p. URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9579r/f1.image> (дата звернення: 26.11.2020).
16. Law J. Money and trade considered, with a proposal for supplying the Nation with money. Glasgow : MDCCI, 1705. 228 p. URL: <https://archive.org/details/moneytradeconsid00lawj> (дата звернення: 26.11.2020).
17. Storch H. Cours d'economie politique Mit einer Einl. hrsg. von Bertram Schefold. Nachdr. der Ausg. St. Petersburg, 1815. T. IV. 358 p.
18. Coquelin Ch. Du crédit et des banques. Paris, 1848. 424 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=ygduUAEjFtoC&printsec=frontcover&dq=Charles+Coquelin&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwigzbDipOTPAhVH2ywkHSSJASsQ6AEIIZAB#v=onepage&q=Charles%20Coquelin&f=false> (дата звернення: 26.11.2020).
19. Cieszkowski A. Du crédit et de circulation. Paris, 1847. 405 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=8zFEAAAACAAJ&pg=PA7&dq=Cieszkowski+Du+cr%C3%A9dit+et+de+circulation&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiD6OWBqeTPAhXPOswKHeNFAB0Q6AEIHDA#v=onepage&q=Cieszkowski%20Du%20cr%C3%A9dit%20et%20de%20circulation&f=false> (дата звернення: 26.11.2020).
20. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / перевод В. С. Автономова и др. Москва : Директмедиа Паблишинг, 2008. 355 с.
21. Долан Э. Дж., Линдсей Д. Макроэкономика / пер. с англ. В. Лукашевича и др.; под общ. ред. Б. Лисовика и др. Санкт-Петербург, 1994. 402 с.
22. 30000 иностранных слов, вошедших в употребление в русский язык / состав. А. Д. Михельсон. Москва, 1866. 771 с.
23. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка / под ред. А. Н. Чудинова. Санкт-Петербург, 1894. 992 с.
24. Энциклопедический словарь издателя Ф. Павленкова / составитель Ф. Павленков. 4-е издание. Санкт-Петербург, 1910. 3104 с.
25. Полный словарь иностранных слов, вошедших в употребление в русском языке / состав. М. Попов. 3-е издание. 1907. 458 с.
26. Большой энциклопедический словарь / под ред. А. М. Прохорова. Москва : «Советская энциклопедия», 1991. Т. 1. 1632 с.
27. Економічна енциклопедія / відповід. редактор С. В. Мочерний. Тернопіль : Академія народного господарства, 2000. Т. 1. 864 с.
28. Загородній А. Г., Вознюк Г. А. Банківська справа: термінологічний словник. Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2010. 508 с.
29. Фінансова енциклопедія / за заг. ред. О. П. Орлюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 472 с.
30. Бондар Ю. А. Небанківські фінансово-кредитні установи як складова кредитної системи. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/spec2013/061.pdf> (дата звернення: 26.11.2020).
31. Алексеєнко М. Д. Кредитні установи як провідні інституції фінансового посередництва. *Економіка: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 10–15.
32. Рябинина Л. Н. Терминология и ее значение в теории и практике экономических отношений. *Економіка України*. 2014. № 2. С. 16–28.
33. Шемшученко Г. Ю. Фінансово-правові аспекти регулювання банківського кредитування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 20 с.
34. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України № 2664-III від 12.07.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення: 26.11.2020).
35. Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (recast). URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0048&from=EN> (дата звернення: 26.11.2020).
36. Mishkin F. S. The economics of money, banking, and financial markets. 7th ed. Columbia : Columbia University, 2004. 850 p.
37. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія. Суми : ВВП «Мрія - 1» ЛТД, 2008. 348 с.

References

1. Borisov, A. B. (2010). *Big Dictionary of Economics* (3rd ed.). Moscow: Book World. (in Russian)
2. Rumyantseva, Ye. Ye. (2005). *New Economic Encyclopedia*. Moscow: INFRA. (in Russian)
3. Simayeva, N. P. (2014). System characteristics of credit institutions in the RF. *Management, Business and Power*, 2. Retrieved from <http://ubv.esrae.ru/111-164>. (in Russian)
4. Zagorodnev, Yu. O. (2015). *Credit organizations as subjects of financial and legal responsibility*. (Candidate's Thesis). Saratov. (in Russian)
5. Postolache, R. (2014). Bank – Universal Credit Institutions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 149, 753-758. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.08.305>.
6. Deac, V., Vlad, M., & Cioban, A. N. (2012). Study on the Alignment of the Accounting Regulatory Framework on the IFRS for Credit Institutions in Romania. *Procedia Economics and Finance*, 3, 560-566. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00196-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00196-7).
7. Kozłowski, L. (2016). Synergy or downward competition? Interactions between small credit institutions in local markets. *Finance Research Letters*, 16, 66-74. doi: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2015.10.011>.
8. Korobova, G. G. (Ed.). (2002). *Banking*: textbook. Moscow: Yurist. (in Russian)
9. Lavrushin, O. I. (Ed.). (2012). *The role of credit and the modernization of banks' activities in the field of lending*: collective monograph. Moscow: KNORUS. (in Russian)
10. Bunge, M. H. (1852). *Credit theory*. Kyiv. (in Ukrainian)
11. Smith, A. (1966). *Collection des principaux économistes. T. 5: Recherches sur la nature et les causes de la Richesse des Nations par Adam Smith*. Osnabrück: Otto Zeller. Retrieved from <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5689f/f1.image>. (in French)
12. Versal, N. I., & Doroshenko, T. V. (2007). *Credit theory*: textbook. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy House. (in Ukrainian)
13. Rau, K. (1862). *Grundsätze der Volkswirtschaftspolitik*. Leipzig. Retrieved from <https://books.google.de/books?id=n4IBAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>. (in German)
14. Sismondi, J. (1819). *Nouveaux principes d'économie politique, ou de la Richesse dans ses rapports avec la population*. Paris. Retrieved from <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k95554b/f1.image>. (in French)
15. Collection des principaux économistes. (1966). T. 1: *Économistes financiers du 18e siècle*. Osnabrück: Otto Zeller. Retrieved from <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k95807/f111.item>. (in French)
16. Law, J. (1705). *Money and trade considered, with a proposal for supplying the Nation with money*. Glasgow : MDCCI. Retrieved from <https://archive.org/details/moneytradeconsid00lawj>.
17. Storch, H. (1815). *Cours d'économie politique*. T. IV. St. Petersburg. (in French)
18. Coquelin, Ch. (1848). *Du crédit et des banques*. Paris. Retrieved from <https://archive.org/details/moneytradeconsid00lawjhttps://books.google.com.ua/books?id=ygduUAEjFtoC&printsec=frontcover&dq=Charles+Coquelin&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwigzbDipOTPAhVH2ywkHSSJASsQ6AEIzAB#v=onepage&q=Charles%20Coquelin&f=false>. (in French)
19. Cieszkowski, A. (1847). *Du crédit et de circulation*. Paris. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=8zFEAAAACAAJ&pg=PA7&dq=Cieszkowski+Du+cr%C3%A9dit+et+de+circulation&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiD6OWBqeTPAhXPOSwKHeNFAb0Q6AEIHDA#v=onepage&q=Cieszkowski%20Du%20cr%C3%A9dit%20et%20de%20circulation&f=false>. (in French)
20. Schumpeter, J. A. (2008). *Theory of Economic Development*. Moscow: Directmedia Publishing. (in Russian)
21. Dolan, E. J., & Lindsay, D. (1994). *Macroeconomics*. St. Petersburg. (in Russian)
22. Mikhelson, D. (Ed.). (1866). *30,000 foreign words that have come into use in the Russian language*. Moscow. (in Russian)
23. Chudinova, A. N. (Ed.). (1894). *Dictionary of foreign words included in the Russian language*. St. Petersburg. (in Russian)
24. Pavlenkov, F. (Ed.). (1910). *Encyclopedic Dictionary of the Publisher F. Pavlenkov* (4th revised ed.). St. Petersburg. (in Russian)
25. Popov, M. (Ed.). (1907). *A complete dictionary of foreign words that have come into use in the Russian language* (3rd ed.). St. Petersburg. (in Russian)
26. Prokhorov, A. M. (Ed.). (1991). *Big Encyclopedic Dictionary*. T. 1. "Soviet Encyclopedia". Moscow. (in Russian)
27. Mocherny, S. V. (Ed.). (2000). *Economic Encyclopedia*. Vol. 1. Ternopil: Academy of National Economy. (in Ukrainian)
28. Zagorodniy, A. G., & Vozniuk, G. L. (2010). *Banking*: terminological dictionary. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House. (in Ukrainian)
29. Orlyuk, O. P. (Ed.). (2008). *Financial encyclopedia*. Kyiv: Jurinkom Inter. (in Ukrainian)
30. Bondar, Yu. A. (n.d.). *Non-bank financial and credit institutions as a component of the credit system*. Retrieved from <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/spec2013/061.pdf>. (in Ukrainian)
31. Alekseenko, M. D. (2013). Credit institutions as leading institutions of financial intermediation. *Economics: theory and practice*, 2, 10-15. (in Ukrainian)
32. Ryabinina, L. N. (2014). Terminology and its meaning in the theory and practice of economic relations. *Economy of Ukraine*, 2, 16-28. (in Russian)
33. Shemshuchenko, G. Yu. (2005). *Financial and legal aspects of bank lending regulation*. (Candidate's Thesis). Kyiv. (in Ukrainian)
34. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). Law of Ukraine "On financial services and state regulation of financial services markets" July 12, 2001 № 2664-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. (in Ukrainian)
35. European Parliament. (2006). Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (recast). Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0048&from=EN>.
36. Mishkin, F. S. (2004). *The economics of money, banking, and financial markets* (7th ed.). Columbia: Columbia University.
37. Shkolnyk, I. O. (2008). *Financial market of Ukraine: current state and development strategy*: monograph. Sumy: GDP "Dream – 1" LTD. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 30.11.2020 р.

Стаття прийнята 22.12.2020 р.